

Vergaderjaar 2022–2023

29 538

Zorg en maatschappelijke ondersteuning

Nr. 347

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 december 2022

Hoewel het coronavirus in 2022 langzaamaan een minder grote rol in ons leven speelde, blijft eenzaamheid op de loer liggen. Er kwamen dit jaar andere zorgen bij of voor in de plaats: inflatie, hoge energierekeningen en financiële zorgen. Hierdoor blijven mensen in moeilijke posities verkeren, zorgen hebben en zich isoleren. Omzien naar elkaar en verbinding voelen met anderen blijft daarom essentieel.

Om uw Kamer goed te betrekken bij het actieprogramma Eén tegen eenzaamheid, bied ik u de jaarlijkse voortgangsbrief aan. Dit jaar ziet de voortgangsrapportage er wat anders uit. Dit komt omdat een deel van het jaar langs de doelen van het vorige kabinet onverminderd hard is gewerkt aan het verminderen van eenzaamheid onder ouderen. Maar op 28 september jl. lanceerde ik de vervolgaanpak Eén tegen eenzaamheid 2022 – 2025.¹ Met deze vervolgaanpak wil ik samen met tal van partijen eenzaamheid verminderen onder Nederlanders van alle leeftijden, van jong tot oud.

Belangrijkste punten

In deze brief geef ik zowel een overzicht van de belangrijkste resultaten van het afgelopen jaar als een vooruitblik op de prioriteiten voor 2023. Ik sta daarbij stil bij de wijze waarop dit kabinet met heel de samenleving werkt aan het verminderen van eenzaamheid. Een beknopt overzicht is opgenomen als infographic (bijlage 1).

- Mijlpalen voor 2022 zijn:
 - Door de publiekscampagne is het kennisniveau over hoe eenzaamheid kan ontstaan toegenomen en hebben meer mensen iets voor een ouderen die zich eenzaam voelen gedaan.
 - 174 organisaties, verdeeld over verschillende sectoren, vormt de Nationale Coalitie tegen Eenzaamheid.

¹ Eén tegen eenzaamheid: Actieprogramma 2022–2025 | Kamerstuk 29 538, nr. 344

- 76 procent van de gemeenten neemt deel aan Eén tegen eenzaamheid en heeft een aanpak om eenzaamheid te verminderen en te voorkomen.
- Gemeenten, die deelnemen aan Eén tegen eenzaamheid, hebben hun aanpak opgezet, uitgewerkt en versterkt – mede dankzij de adviseurs van Eén tegen eenzaamheid, de toolkit en masterclasses.
- Nieuwe prioriteiten voor 2023 zijn:
 - De ontwikkeling van een nieuwe publiekscampagne, gericht op omstanders en mensen met gevoelens van eenzaamheid van alle leeftijden.
 - De start van het «thematisch onderzoekprogramma eenzaamheid», waarmee wetenschappers kennis vergaren over eenzaamheid en het taboe dat erop rust.
 - Het geven van een extra financiële impuls om maatschappelijk initiatief tegen eenzaamheid te bevorderen.
 - Het financieel aanmoedigen van gemeenten middels de Specifieke Uitkering voor Gemeenten (SPUK) om een aanpak eenzaamheid te versterken.

Het actieprogramma Eén tegen eenzaamheid 2022 – 2025

Waar het programma Eén tegen eenzaamheid zich van maart 2018 tot en met september 2022 richtte op eenzaamheid onder 75-plussers, adreseert de vervolgaanpak tot en met 2025 eenzaamheid in het algemeen. Dat is hard nodig, want bijna de helft van de Nederlanders voelt zich eenzaam en 10 procent voelt zich sterk eenzaam.² Iedereen kan te maken krijgen met eenzaamheid. Bij zichzelf of iemand in de omgeving. Daarom investeert dit kabinet tot en met 2025 € 40 miljoen extra in het programma Eén tegen eenzaamheid. Zo krijgt eenzaamheid de aandacht die het verdient.

Eenzaamheid is een breed maatschappelijk probleem van ongekennde omvang. Dat los je niet zomaar op. Eenzaamheid hangt samen met tal van maatschappelijke vraagstukken. De sleutel tot een oplossing voor eenzaamheid ligt bij ons allemaal. In een klein gebaar voor een ander. En in de samenwerking tussen tal van partijen die in het dagelijks leven van mensen een rol van betekenis spelen. Daarom organiseert Eén tegen eenzaamheid maatschappelijke organisaties, bedrijven, instellingen, overheden en inwoners rond de opgave van eenzaamheid. Eén tegen eenzaamheid werkt langs drie actielijnen aan:

1. Meer bewustwording in de samenleving over eenzaamheid;
2. Meer maatschappelijk initiatief tegen eenzaamheid;
3. In alle gemeenten een lokale aanpak tegen eenzaamheid.

Hieronder zal ik terugblikken op de behaalde resultaten en vooruitblikken op de prioriteiten van het nieuwe jaar.

Actielijn 1. Meer bewustwording in de samenleving over eenzaamheid

Eén tegen eenzaamheid zet in op het herkennen van signalen van eenzaamheid, het bespreekbaar maken van het onderwerp en het ondernemen van actie; voor jezelf en de ander. Dit doet het actieprogramma met een publiekscampagne, de Week tegen Eenzaamheid en het opbouwen van kennis over het onderwerp.

² Eenzaamheid | De Staat van Volksgezondheid en Zorg (staatvenz.nl)

In 2022:

- Is door de publiekscampagne het kennisniveau over hoe eenzaamheid kan ontstaan toegenomen en hebben meer mensen iets voor een eenzame oudere gedaan. Zijn in de Week tegen Eenzaamheid tal van activiteiten georganiseerd in het land om aandacht te vragen voor eenzaamheid. In 90 procent van de aan Eén tegen eenzaamheid aangesloten gemeenten deed mee.
- Eén tegen eenzaamheid zet in op het herkennen van signalen van eenzaamheid, het bespreekbaar maken van het onderwerp en het ondernemen van actie; voor jezelf en de ander. Dit doet het actieprogramma met een publiekscampagne, de Week tegen Eenzaamheid en het opbouwen van kennis over het onderwerp.

In 2023:

- Ontwikkel ik een nieuwe publiekscampagne, gericht op omstanders en mensen met gevoelens van eenzaamheid.
- Blijf ik de Week tegen Eenzaamheid ondersteunen.
- Kunnen wetenschappers via het 'thematisch onderzoeksprogramma eenzaamheid' kennis vergaren over de opgave van eenzaamheid en het taboe dat erop rust.

Publiekscampagne

In 2022 heb ik de publiekscampagne Eén tegen eenzaamheid voortgezet. De campagne vraagt aandacht voor eenzaamheid. Het doel van de campagne is zowel bewustwording als activatie, met als hoofdboodschap «Een klein gebaar kan het verschil maken». Uit de effectrapportage over 2021 is bekend dat de campagne bovengemiddeld gewaardeerd wordt en de doelgroep de campagne als duidelijk en geloofwaardig ziet. De campagne wordt ook hoog gewaardeerd door het algemeen publiek. Na de campagne in 2021 was het kennisniveau over hoe eenzaamheid bij ouderen kan ontstaan toegenomen en hadden meer mensen iets voor een eenzame oudere gedaan. De campagne-effectrapportage over 2022 is nog niet beschikbaar. Net als voorgaande jaren is in de campagne van 2022 naast ouderen aandacht voor eenzaamheid onder jongeren. De campagne kent drie campagneperiodes: zomer (vakantieperiode), najaar (Week tegen Eenzaamheid) en december (feestdagen).

- *Zomer:* De zomercampagne liep in juli en augustus jl. en bevatte de oproep om op vakantie ook even aan mensen te denken die thuisbleven, bijvoorbeeld door te bellen of een kaartje te sturen. Onder andere social media, advertenties in zomerbladen en radiocommercials zijn ingezet.
- *Najaar:* De campagne kreeg een vervolg rond de Week tegen Eenzaamheid. Drie online video's boden de mogelijkheid direct in actie te komen. De video's zijn gemaakt i.s.m. drie deelnemers van de Nationale Coalitie tegen Eenzaamheid (NLvoorelkaar, NL Cares en Stichting Thuisgekookt), die via online matching hulpvragen en vrijwilligers bij elkaar brengen. Branded content artikelen met onder meer verhalen van mensen die zich eenzaam voelen en vrijwilligers boden verdieping. Met een serie artikelen in zakelijke media werden bedrijven en ondernemers gestimuleerd zich in te zetten op het thema eenzaamheid.
- *December:* In december volgt de laatste campagneperiode van 2022. Hierbij is de oproep om ouderen de feestdagen niet alleen te laten beleven. De middelen bestaan onder andere uit op de feestdagen aangepaste social posts, advertenties in kerstedities van tijdschriften en een tv-spot. De tv-spot is eveneens als bioscoopreclame te zien.

In 2023 geef ik de landelijke publiekscampagne een vervolg, passend bij de doelen van de vervolgaanpak. Hoewel het onderwerp meer

bespreekbaar is geworden, is het taboe op eenzaamheid nog niet doorbroken. In de nieuwe campagne richt ik mij zowel op omstanders van mensen die eenzaam zijn als mensen met gevoelens van eenzaamheid zelf. De campagne wordt in de loop van 2023 ontwikkeld.

Week tegen Eenzaamheid

Van 29 september tot en met 6 oktober 2022 vond de dertiende Week tegen Eenzaamheid plaats. Dit is een actieweek waarin extra aandacht wordt gevraagd voor het thema eenzaamheid. De Week tegen Eenzaamheid is geopend met een event voor iedereen die te maken heeft met de opgave van eenzaamheid. Zoals vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en bedrijven uit de Nationale Coalitie tegen Eenzaamheid, aanjagers, wethouders, beleidsmedewerkers van gemeenten, projectleiders van lokale coalities tegen eenzaamheid, vrijwilligers, professionals en ervaringsdeskundigen. Deelnemers konden kennis en inspiratie opdoen tijdens het event en gebruikmaken van de netwerkmogelijkheden. Ook was er een sessie voor wethouders waarbij handvatten zijn aangereikt hoe zij op de lange termijn maatschappelijke initiatieven tegen eenzaamheid kunnen steunen.³

Door het hele land vonden tijdens de Week tegen Eenzaamheid activiteiten en bijeenkomsten plaats. De activiteiten werden vanuit het actieprogramma met een online communicatietoolkit en met fysieke communicatiemiddelen en materialen ondersteund. Het pakket met communicatiemiddelen en materialen om een activiteit aan te kleden is 500 keer aangevraagd voor activiteiten voor ruim 44.000 personen. Ook maakte Eén tegen eenzaamheid twee events mede mogelijk: de ZorgSaamWonen Award 2022 over hoe de fysieke omgeving ontmoeting kan stimuleren en het Stronger Together learning (van Join Us in samenwerking met T-mobile) event voor professionals die eenzaamheid onder jongeren willen aanpakken. Een uitgebreide impressie van activiteiten die plaatsvonden tijdens de Week tegen Eenzaamheid staat op de website van Eén tegen eenzaamheid.⁴

Veel gemeenten hebben dit jaar ook meegedaan aan de Week tegen Eenzaamheid. Uit de Benchmarkrapportage 2022 blijkt dat 90 procent van de aan Eén tegen eenzaamheid deelnemende gemeenten heeft meegedaan met de Week en activiteiten heeft georganiseerd (bijlage 2, Significant).

Nieuwe prioriteit in 2023: thematisch onderzoekprogramma eenzaamheid

Dit jaar is het «thematisch onderzoeksprogramma eenzaamheid» door de Nationale Wetenschapsagenda (NWA) opgezet en vormgegeven in samenwerking met het actieprogramma. Dit is een onderzoeksprogramma dat door de Wetenschappelijke Adviescommissie (WAC) van het actieprogramma is geïnitieerd. Hierdoor krijgen we vanaf 2023 meer inzicht in de opgave van eenzaamheid en het taboe. Ik informeer u nu – conform mijn toezegging op 8 april 2022 – over de inhoud en voortgang van het NWA-programma.

Het programma stimuleert onderzoek naar eenzaamheid bij vijf risicogroepen: kinderen van 11 tot 18 jaar, jongeren van 18 tot 27 jaar, mensen met een lichte verstandelijke beperking, ouderen met een niet-westerse migratieachtergrond en mantelzorgers van mensen met een chronische of levenslange ziekte of beperking. Voor elk van deze groepen wordt

³ Wethoudersbijeenkomst Eén tegen eenzaamheid – Een tegen eenzaamheid

⁴ Week tegen Eenzaamheid

gestreefd naar een verdieping van het inzicht in de aard en het ontstaan van eenzaamheid en in het taboe dat erop rust. Daarop voortbouwend werkt het NWA-programma toe naar een verbetering van de aanpak van eenzaamheid voor deze vijf groepen. Het NWA-programma heeft een budget van zes miljoen euro en duurt vier jaar.

De afgelopen maanden is gewerkt aan het vormgeven van het onderzoeksprogramma en de bijbehorende call. In februari 2023 verschijnt de officiële call in de Staatscourant en worden wetenschappers geïnformeerd dat zij financiering kunnen krijgen voor onderzoek naar eenzaamheid.

Actielijn 2. Meer maatschappelijk initiatief tegen eenzaamheid

Met meer maatschappelijk initiatief hoeven minder mensen zich eenzaam te voelen. Met deze actielijn geef ik een impuls aan initiatieven die eenzaamheid verminderen. Dat doet het actieprogramma met het netwerk en de publiek-private samenwerkingen in de Nationale Coalitie tegen Eenzaamheid. Door middel van kennisopbouw over wat werkt. En met een financiële bijdrage aan initiatief dat als doel heeft om de impact te vergroten.

In 2022:

- Vormt de Nationale Coalitie tegen Eenzaamheid een stevig netwerk van 174 organisaties, verdeeld over verschillende sectoren. Zij zetten zich samen in om eenzaamheid te verminderen.
- Heeft het ZonMw-programma 'Versterking aanpak eenzaamheid' 133 projecten gefinancierd met als doel hun aanpak te effectiever te maken.

In 2023:

- Breid ik de Nationale Coalitie uit, zodat het voor heel de samenleving bekende partijen bevat. Ook vergroot ik de betrokkenheid onder huidige Coalitiepartners.
- Zet ik het ZonMw-programma voort, waardoor initiatieven en interventies tegen eenzaamheid hun aanpak versterken en effectiever maken.
- Geef ik een extra financiële impuls om maatschappelijk initiatief tegen eenzaamheid te bevorderen.

Nationale Coalitie tegen Eenzaamheid

De Nationale Coalitie tegen Eenzaamheid vormt een stevig netwerk van 174 organisaties, verdeeld over verschillende sectoren. Dit betreft landelijke partijen die vanuit hun corebusiness of de missie van hun organisatie een unieke bijdrage leveren aan het verminderen van eenzaamheid. Van maatschappelijke initiatieven tot bedrijven en van sportbonden tot culturele instellingen. Alle deelnemers dragen samen bij aan de landelijke beweging om eenzaamheid te voorkomen en te verminderen. Leden van de Nationale Coalitie weten elkaar steeds beter te vinden. Daar bovenop faciliteert Eén tegen eenzaamheid netwerk mogelijkheden die goed worden bezocht. Dat maakt de Nationale Coalitie een levendig netwerk. Dankzij deze partijen zijn mooie initiatieven en samenwerkingen ontstaan, zoals:

- *Samenwerking Resto van Harte en Albert Heijn*: Tijdens de Week tegen eenzaamheid organiseerde sociaal buurtrestaurant Resto van Harte op zo'n vijftig locaties door het hele land gezellige ontmoetingsdiners voor de buurt. Daarbij sponsorde Albert Heijn de boodschappen en nodigde zij haar klanten uit om gezellig te komen eten. In vijf winkels

waren daarom mini-Resto's, waar medewerkers van Resto VanHarte en Albert Heijn klanten lieten kennismaken met Resto.⁵

- *Samenwerking ProRail/NS, Go Mingle en de Luisterlijn*: In de Week tegen eenzaamheid konden reizigers op station Utrecht Centraal onder een opvallend «Luisterhart» plaatsnemen op een van de zes stoelen. De uitnodiging is om de kunst van het luisteren te ervaren onder het mom van «Zoek contact en maak verbinding». Vriendschapsplatform Go Mingle was er ook om te kijken of het mensen aan elkaar kan verbinden om er samen op uit te gaan. De gemeente Utrecht, NS en ProRail deelden gratis koffie uit, om het gesprek op gang te helpen.⁶
- *Samenwerking Partou & Felini Foundation*: Tijdens de Week tegen eenzaamheid werkte de Felini Foundation, een stichting die generaties verbindt en kinderopvang Partou samen. Op honderd locaties van Partou gingen kinderen aan de slag om een fleurig bloemstukje te maken dat ze aan een (eenzame) oudere cadeau deden.
- *Samenwerking Join Us & T-Mobile*: Deze nieuwe leden van de Nationale Coalitie organiseerden op 5 oktober Stronger Together op het hoofdkantoor van T-Mobile in Den Haag. Een evenement waar jongerenwerkers, mensen uit onderwijs, beleidsmedewerkers en organisaties die actief zijn in preventie, zich verzamelden om te netwerken en kennis te delen over eenzaamheid onder jongeren.⁷

In 2023 vergroot ik de betrokkenheid en het commitment van de huidige deelnemers van de Nationale Coalitie. Door de organisatie van netwerk- en verdiepingsbijeenkomsten en een ondersteuningsaanbod streef ik ernaar dat deelnemers zich onderdeel van een grote maatschappelijke beweging tegen eenzaamheid voelen, van elkaar kunnen leren en innovatieve en krachtige samenwerkingen met elkaar aangaan.

Ook zet ik in 2023 in op het verbreden van de Nationale Coalitie tegen Eenzaamheid, zodat deze voor heel de samenleving herkenbare partijen bevat. In het bijzonder heb ik daarbij aandacht voor initiatief dat eenzaamheid onder jongeren aanpakt. Daarom ben ik verheugd dat Join Us afgelopen september lid is geworden van de Nationale Coalitie tegen eenzaamheid. Join Us zet zich in voor eenzaamheid onder jongeren. Aanvullend ben ik voornemens hen per 2023 een subsidie te verstrekken, zodat zij hun impact in het land kunnen vergroten en structureel kunnen maken.

ZonMw-programma «Versterking aanpak eenzaamheid»

Het ZonMw-programma «Versterking aanpak eenzaamheid» heeft 133 projecten gefinancierd vanaf 2019 met als doel hun aanpak te effectiever te maken. Het programma bevat twee subsidiestromen voor verschillende soorten activiteiten tegen eenzaamheid. Enerzijds voor maatschappelijke initiatieven tegen eenzaamheid die effectiever willen worden, anderzijds voor eenzaamheidsinterventies die vragen om gedegen wetenschappelijke onderbouwing:

- *Initiatieven die effectiever willen worden*: In januari 2021 startten 61 projecten. Hiervan zijn er inmiddels 19 afgerond; de overige 42 projecten bevinden zich in de afrondende fase. De projecten zijn begeleid door de Leyden Academy. In de gesprekken, coaching en inspiratiesessies ging het over dilemma's in de uitvoering, het borgen van de aanpak en de samenwerking met publieke en private partijen. De kennis die in dit traject wordt opgedaan, wordt gebundeld en

⁵ Resto VanHarte en Albert Heijn brengen mensen samen – Een tegen eenzaamheid

⁶ Neem plaats bij de Luisterlijn en maak verbinding – Een tegen eenzaamheid

⁷ Samen meer impact maken voor jongeren – Een tegen eenzaamheid

beschikbaar gesteld. Deze publiceert ZonMw naar verwachting in januari 2023 op hun website.

- *Interventies die vragen om gedegen wetenschappelijke onderbouwing:* Enkele projecten per jaar komen voor opname in de databank Effectieve sociale interventies van Movisie in aanmerking. Sinds de start in 2019 zijn hiervoor dertien projecten begeleid. Dit jaar zijn drie projecten ondersteund: Creatief Leven, het Grijs Koppen Orkest en Mijn Verhaal. Sociaal Vitaal in Kleur staat ter beoordeling op de agenda van de erkenningscommissie van de Databank Sport- en beweeginterventies van Kenniscentrum Sport & Bewegen. Eind november 2022 starten nog eens negen projecten met als doel opname in de databank. Projecteigenaren gaan aan de slag met het expliciteren van de werkzame elementen voor de aanpak van eenzaamheid.

In 2023 zet ik het ZonMw-programma voort. Zo kunnen initiatieven en interventies hun aanpak versterken en effectiever maken, waardoor mensen met gevoelens van eenzaamheid beter geholpen worden. De lessen blijf ik breed delen, zodat meer maatschappelijk initiatief daar zijn voordeel mee kan doen.

Nieuwe prioriteit in 2023: fonds voor maatschappelijk initiatief tegen eenzaamheid

In 2023 start ik met het geven van een extra impuls om maatschappelijk initiatief tegen eenzaamheid te bevorderen. Tot en met 2025 ben ik voornemens om 4,9 miljoen euro beschikbaar te stellen. Zo zorgen we dat bestaand initiatief wordt versterkt en nog effectiever wordt, en dat al het veelzijdig initiatief samen zorgt voor ontmoeting, verbinding en betekenisvol contact. Dit zal ik doen door te verkennen of ik een fonds kan oprichten die de impact van succesvol initiatief vergroot en de samenwerking tussen verschillende typen organisaties verbetert. Daarbij hecht ik er belang aan dat publieke en private initiatieven van elkaar kunnen leren. Verder moet een dergelijk fonds organisaties stimuleren door te groeien, verder te professionaliseren en hun succesvolle initiatief nog effectiever te maken.

Actielijn 3. In alle gemeenten een lokale aanpak tegen eenzaamheid

Met de actielijn «In alle gemeenten een lokale aanpak tegen eenzaamheid» zet ik in op het vermeerderen van het aantal gemeenten dat meedoet met de beweging tegen eenzaamheid. Ik streef ernaar dat in 2025 alle gemeenten een lokale aanpak eenzaamheid hebben, zodat mensen met gevoelens van eenzaamheid in alle gemeenten terecht kunnen. Dit jaar is het aantal gemeenten dat deelneemt aan Eén tegen eenzaamheid en een aanpak eenzaamheid heeft, gestegen naar 76 procent.

Het actieprogramma biedt een landelijk ondersteunend kader, dat gemeenten richting geeft voor een effectieve aanpak en tegelijkertijd ruimte laat voor lokale invulling. Dit ondersteunend kader zijn de «vijf pijlers». Om te stimuleren dat gemeenten invulling kunnen geven aan deze pijlers, bied ik op elke pijler ondersteuning: door adviseurs, een toolkit, masterclasses en vanaf 2023 ook met financiële middelen via de Specifieke Uitkering voor Gemeenten (SPUK).

In 2022:

- Is het aantal gemeenten dat deelneemt aan Eén tegen eenzaamheid en een aanpak eenzaamheid heeft, gestegen naar 76 procent.

- Hebben de aan Eén tegen eenzaamheid deelnemende gemeenten voortgang geboekt op alle vijf pijlers – mede dankzij de adviseurs van Eén tegen eenzaamheid, een toolkit en masterclasses.

In 2023:

- Blijf ik adviseurs beschikbaar stellen om gemeenten te stimuleren om invulling te geven aan de vijf pijlers tegen eenzaamheid.
- Verbind ik samen met het programma Maatschappelijke Diensttijd de aanpak van eenzaamheid onder jongeren aan lokale coalities in gemeenten.
- Vergroot ik de zichtbaarheid van succesvolle initiatieven, zodat deze zoveel mogelijk worden ingezet.
- Moedig ik gemeenten middels de SPUK financieel aan om hun aanpak van eenzaamheid te versterken.

De aanpak van eenzaamheid in gemeenten: voortgang op de vijf pijlers

De Benchmarkrapportage 2022 – onder deelnemende gemeenten aan Eén tegen eenzaamheid (bijlage 2, Significant) – en de quickscan van de coalitieakkoorden van alle gemeenten (bijlage 3, Movisie) geven inzicht in de voortgang van de aanpak van gemeenten. Hieronder ga ik in op de belangrijkste resultaten per pijler.

Resultaten pijler 1. Bestuurlijk commitment

- 63 procent van alle colleges van burgemeester en wethouders heeft eenzaamheid expliciet benoemd in het coalitieakkoord.
- Het percentage aan Eén tegen eenzaamheid verbonden gemeenten, dat structureel budget vrijmaakt voor de aanpak van eenzaamheid, is gestegen van 23 procent van de gemeenten in 2021 naar 37 procent in 2022.

Resultaten pijler 2. Creër een sterk netwerk

- In vergelijking met 2021 is het aantal gemeenten met een lokale coalitie tegen eenzaamheid verder gegroeid. In 82 procent van de aan Eén tegen eenzaamheid deelnemende gemeenten is een coalitie tegen eenzaamheid gestart. De meeste gemeenten hebben daarvoor een coördinator aangesteld. Ik wil dit de komende periode verder stimuleren, zodat vaker een kartrekker voor een lokale coalitie wordt aangesteld. Dat is namelijk dé succesfactor voor een goed functionerende lokale coalitie.
- Daarnaast zet ik vanaf 2023 samen met het programma Maatschappelijke Diensttijd (MDT) van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) in op de lokale aanpak van eenzaamheid bij jongeren door MDT-projecten te verbinden met lokale coalities tegen eenzaamheid. Er komt een adviseur die gemeenten op weg helpt om lokaal de verbinding te zoeken, samen te werken met bijvoorbeeld het onderwijs, en die gemeenten begeleidt bij het aanvragen van subsidie vanuit MDT.

Resultaten pijler 3. Betrek mensen met gevoelens van eenzaamheid zelf

- In 75 procent van de aangesloten gemeenten worden huisbezoeken uitgevoerd bij ouderen (75+). Dit percentage is vrijwel stabiel ten opzichte van 2021. Tijdens deze huisbezoeken komt eenzaamheid als een van de gespreksonderwerpen aan bod.
- Het aantal deelnemende gemeenten dat een (digitaal) signaleringspunt heeft ingericht voor eenzaamheid is dit jaar gestegen van 47 naar 66. Ik wil de komende periode het signaleren en de opvolging verder

opschalen. Dat is belangrijk, omdat ondernemers, maatschappelijke organisaties en instellingen zo hun belangrijke signaleringsrol kunnen vervullen en signalen van eenzaamheid eerder zichtbaar worden.

Resultaten pijler 4. Een duurzame aanpak

- 151 deelnemende gemeenten geeft aan gebruik te maken van best practices voor de aanpak van eenzaamheid. Deze nemen zij onder meer over van andere gemeenten, krijgen ze aangereikt door hun Eén tegen eenzaamheid-adviseur of halen ze uit onderzoeken van ZonMw.
- Net als in voorgaande jaren geven de meeste gemeenten in 2022 aan dat het werken aan een duurzame aanpak het meest uitdagend voor hen is. Daarom wil ik bezien of ik de ondersteuning op deze pijler door de adviseurs kan intensiveren en of ik de zichtbaarheid en vindbaarheid van succesvolle interventies kan verbeteren.

Resultaten pijler 5. Monitoring en evaluatie

- Een groeiend aantal gemeenten monitort en evalueert activiteiten en projecten gericht op het doorbreken van eenzaamheid. 66 procent van de deelnemende gemeenten heeft dit in 2022 gedaan.
- Om te zorgen dat alle gemeenten hun aanpak monitoren en evalueren laat ik in 2023 een laagdrempelig instrument voor monitoring en evaluatie ontwikkelen dat gemeenten verder op weg helpt.

Nieuwe prioriteit in 2023: financiële aanmoediging voor gemeenten

Vanaf 2023 moedig ik gemeenten ook financieel aan om hun aanpak van eenzaamheid te versterken. Deze middelen komen beschikbaar binnen een brede SPUK, met ook middelen op andere onderwerpen op het gebied van Gezondheid, Sport, Bewegen en de Sociale Basis. Doel is meer samenhang te faciliteren tussen de verschillende opgaven. Het geeft gemeente de ruimte om hun aanpak op het gebied van eenzaamheid te verbinden met andere opgaven, bijvoorbeeld als onderdeel van een stevige sociale basis

Het kabinet stelt het geld voor de SPUK beschikbaar. Hierover maken het Rijk, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Zorgverzekeraars Nederland (ZN) met het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) bestuurlijke afspraken. Gemeenten kunnen vanaf 2023 een beroep doen op de SPUK om bijvoorbeeld een eenzaamheidsaanpak op te zetten, structureel te maken, een lokale kartrekker aan te stellen, een signaalpunt in te richten, een effectieve interventie op te schalen of hun aanpak beter te monitoren. Aanvragen kan naar verwachting in januari 2023. Uw Kamer wordt hierover binnenkort separaat geïnformeerd.

Eenzaamheid in een brede context

Eenzaamheid is verbonden met allerlei grote maatschappelijke opgaven. In 2023 zal ik verbanden leggen met relevante opgaven zoals het versterken van de sociale basis, het bestrijden van armoede, het sociaal maken van de fysieke leefomgeving en het verbeteren van de mentale gezondheid. Zo zijn er in 2023 masterclasses over eenzaamheid in relatie tot andere maatschappelijke opgaven.

In 2023 werkt Eén tegen eenzaamheid ook samen met het programma Mentale Gezondheid, dat dit jaar is gelanceerd. Door deze samenwerking zorgen we dat de mentale weerbaarheid van ouderen verbetert. Dat doen we door hen te stimuleren om te sporten en bewegen en zo contact met elkaar te hebben. Dit is conform de toezegging van 21 juli 2022 om extra

aandacht te hebben voor de mentale weerbaarheid van ouderen en daarmee eenzaamheid te voorkomen. Ook het onderzoek van het RIVM, dat dit jaar gepubliceerd werd, bevestigt dat dit van belang is.⁸

Ten slotte

Afgelopen september heb ik met de lancering van de vervolgaanpak een start gemaakt met de verbreding van het programma Eén tegen eenzaamheid, zodat we eenzaamheid kunnen verminderen onder Nederlanders van alle leeftijden. Het is hartverwarmend om te zien hoe groot de bereidheid in het land is om gezamenlijk actie te ondernemen. Gelukkig maar want eenzaamheid kan iedereen overkomen. Het gevoel van «erbij horen» en «ertoe te doen» is voor ons allemaal een basisbehoefte. We zijn een samenleving waar iedereen het verschil kan maken. Dat kan al met een klein gebaar. De urgentie van de opgave in de tijd waarin we nu leven is groot en wordt alleen maar groter. Dat kan ik niet alleen oplossen.

Daar is heel de samenleving bij nodig. Daarom blijf ik mij ook het komende jaar met tal van partijen inzetten voor verbinding en tegen eenzaamheid. In een tijd waarin crises elkaar opvolgen, is het nodig dat we er voor elkaar zijn.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
M. van Ooijen

⁸ Leefstijl, gezondheid en kwaliteit van leven van ouderen tijdens de corona-epidemie | RIVM